

Informatīvais ziņojums

Par valsts aizsardzības mācības ieviešanu un Jaunsardzes attīstību 2019.–2027. gadā

Ziņojuma kopsavilkums

Līdz ar jauna, kompetencēs balstīta mācību satura ieviešanu nepieciešams pārskatīt un aktualizēt arī to, kā izglītības ieguves procesā bērni un jaunieši visos izglītības posmos attīsta un nostiprina valstiskuma apziņu un piederības izjūtu Latvijai, mācās uzņemties atbildību par sevi, savu ģimeni, kopienu un valsti, kā arī attīsta ne tikai intelektuālās, bet arī fiziskās spējas. Lai izveidotos saliedēta, pret ārējo ietekmi noturīga un kritiskā situācijā mobilizēties spējīga sabiedrība, vajadzīga ikviena sabiedrības locekļa izpratne par savu lomu, pienākumiem un tiesībām ārkārtas situācijās, kā arī sagatavotība pieņemt lēmumus un rīkoties ļoti mainīgos apstākļos. Šīs kompetences iegūstamas un pamatā attīstāmas ģimenē un skolā, sākot no agras bērnības, kā arī dažādās ārpuskolas nodarbībās, tostarp darbojoties lielākajā Latvijas bērnu un jauniešu militārās ievirzes kustībā – Jaunsardzē.

Jaunsardze 26 gadu darbības laikā ir nostabilizējusies kā visiem pieejama, tās dalībniekus saliedējoša platforma, kurā bērni un jaunieši iegūst zināšanas un prasmes, kas viņiem noder gan skolā, gan turpmākajā dzīvē. Nozīmīgākais veiksmes faktors Jaunsardzes attīstībai ir šīs kustības atvērtība, jo tās dalībnieki netiek dalīti pēc tautības, sociālā slāņa, dzimuma vai citiem kritērijiem un visiem ir nodrošinātas vienādas iespējas apgūt interešu izglītības programmu. Jaunsardzē izveidoto pozitīvo attieksmju, rīcības un stājas kopumu bērni un jaunieši ir nodevuši arī saviem līdzcilvēkiem – vecākiem, klasesbiedriem un skolotājiem, tādējādi uzlabojot kopējo sabiedrības izpratni par valsts aizsardzību.

Jaunsardzes darbības pamatprincipi sasaucas ar jaunā pamatizglītības standarta mērķi un uzdevumiem, saturā iekļautajām vērtībām, pamatizglītības obligāto saturu, tā apguves plānotajiem rezultātiem mācību jomās un īstenošanas principiem, kā arī rezultātiem caurviju prasmēs¹, kas nosaka attīstīt pilsoniskās līdzdalības, sadarbības, kritiskās domāšanas un problēmrisināšanas prasmes. Jaunsardzē īstenotā jaunsargu interešu izglītības programma sniedz iespēju pēc mācību stundām un brīvdienās šīs prasmes apgūt padziļināti, nodrošinot konkrētajam vecumposmam atbilstošas un aizraujošas nodarbības, kuras nevar iekļaut obligātajā mācību saturā, piemēram, pārgājienus, laivu braucienus vai šaušanas apmācību. Interesu izglītības formāts nodrošina iespēju Jaunsardzē darboties ikvienam bērnam.

Saeima 2018. gada 7. jūnijā pieņēma lēmumu "Par valsts aizsardzības mācības iekļaušanu valsts vidējās izglītības standartā". Atbilstoši šim lēmumam ar 2024. gadu visās vidējās izglītības iestādēs paredzēts ieviest jaunu obligāto mācību priekšmetu – valsts aizsardzības mācību (turpmāk – VAM). Atsevišķas skolas arī iepriekš savās vidējās izglītības programmās iekļāva ar valsts aizsardzības iemaņu apguvi saistītu mācību priekšmetu, taču tas notika bez pienācīga metodiskā un materiāltehniskā atbalsta. Tagad, pildot Saeimas lēmumu, ir jānodrošina šī mācību priekšmeta apguvei nepieciešamie mācību līdzekļi, t.sk. mācību tehniskie līdzekļi un aprīkojums, individuālie mācību piederumi, kā arī jāpanāk, lai šo priekšmetu pasniegtu motivēti, zinoši un profesionāli skolotāji.

Tā kā VAM ieviešana saistīta ar virzību uz visaptverošu valsts aizsardzības sistēmu, priekšmeta īstenošanai būtiskāko atbalstu sniegs Aizsardzības ministrija un tās padotības iestāde – Jaunsardzes centrs (turpmāk – JC), kas līdz šim ir organizējis Jaunsardzes darbu. Tas attiecas gan uz priekšmeta saturu, kur Aizsardzības ministrija arī turpmāk cieši sadarbosies ar Izglītības un zinātnes ministriju, lai nodrošinātu pārdomātu šī priekšmeta iekļaušanos vidējā izglītībā, gan nodrošinājumu ar metodiskajiem un materiāltehniskajiem līdzekļiem, gan šī mācību priekšmeta skolotājiem. Šis ziņojums sniedz ieskatu plānotajās JC darbībās un pasākumos, lai izpildītu

¹ Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumi Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem"

Saeimas izvirzīto uzdevumu, konkrēti – kā tiks īstenota pakāpeniska VAM ieviešana, un kādi resursi tam nepieciešami.

Neapšaubāmi, VAM ieviešana ienesīs pārmaiņas arī Jaunsardzes darbībā. Ja līdz šim jaunsargu nodarbības tika organizētas arī vidusskolās, tad turpmāk Jaunsardzes galvenā mērķauditorija būs pamatskolu skolēni, bet vecāko jauniešu grupas pakāpeniski nomainīs tie jaunieši, kuri apgūs VAM. Lai gan noteiktos aspektos Jaunsardzes un VAM mērķi pārklāsies, piemēram, pilsoniskās apziņas veidošanā un patriotisma attīstīšanā, atšķirsies šo darbību formāts (Jaunsardze ir interešu izglītība, bet VAM – mācību priekšmets vidējās izglītības standartā), kā arī to galvenā mērķauditorija – bērni un jaunieši konkrētajā vecumposmā. Lai abi jauniešu izglītošanas formāti varētu sekmīgi pastāvēt līdzās un tur, kur tas būs iespējams, viens otru papildināt, jaunsargu interešu izglītības programma jāpārskata.

Nemot vērā abu izglītošanas formātu specifiku, kā arī to, ka mācību saturs ietver dažādas sarežģītības pakāpes nodarbības un pasākumus, ziņojumā piedāvāts pilnveidot arī normatīvo regulējumu bērnu un jauniešu izglītošanai valsts aizsardzības jomā.

1. Jaunsardzes un valsts aizsardzības mācības mērķi

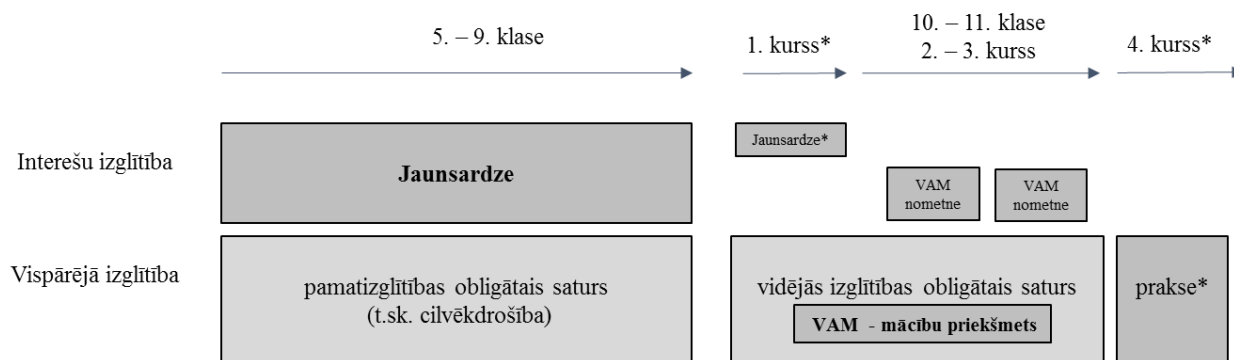
Jaunsardze ir Latvijā lielākā bērnu un jauniešu kustība, kas tiek finansēta no valsts budžeta līdzekļiem. Būtisku atbalstu Jaunsardzei sniedz arī pašvaldības, piemēram, nodrošinot nodarbībām nepieciešamās telpas. Jaunsargu nodarbību pamatā ir aizsardzības ministra apstiprināta interešu izglītības paraugprogramma, kas sniedz iespējas lietderīgi pavadīt brīvo laiku un no mācībām brīvajā laikā attīstīt spējas un talantus, kas noderīgi turpmākajā dzīvē un nodrošina ievirzi tālākās karjeras izvēlē.

Jaunsardzes īstenotā interešu izglītības programma veic nozīmīgu ieguldījumu skolēnu patriotisma audzināšanā. Bērnu un jauniešu patriotisma audzināšana un atbalsts pilsoniskajai līdzdalībai notiek ne tikai Jaunsardzē, bet visā izglītības procesā izglītības iestādē: mācību stundās, klases audzināšanas stundās, ārpusstundu aktivitātēs, interešu izglītībā, projektos, ikdienas dzīves situācijās. Ministru kabineta 2016. gada 15. jūlija noteikumos Nr. 480 "Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība" ir noteikti izglītojamo audzināšanas mērķi, uzdevumi, nosauktas vērtības un tikumi, kas veidojami un stiprināmi izglītības procesā, pievēršot uzmanību izglītojamo kritiskai domāšanai, morālai spriestspējai, atbildīgai rīcībai. Minētie noteikumi nosaka valstiskās audzināšanas vadlīnijas, reglamentējot Latvijas valsts simbolu lietošanas noteikumus izglītības iestādē un tās rīkotajos pasākumos, kā arī nosaka pasākumus, kādi rīkojami valsts svētku svinēšanai un atceres un atzīmējamo dienu atzīmēšanai. Minēto noteikumu 6.9. apakšpunkts arī nosaka, ka viens no audzināšanas uzdevumiem ir veicināt izglītojamo nacionālo identitāti un valstiskuma apziņu, lojalitāti Latvijas valstij, Satversmei un patriotismu, savukārt 10.5. apakšpunktā noteikts, ka izglītības iestāde stiprina izglītojamā valstiskuma apziņu, veicina pilsonisko līdzdalību un iniciatīvu, lojalitāti un patriotismu, tajā skaitā organizējot valsts svētku un latviešu tautas tradicionālo svētku svinēšanu, atceres un atzīmējamo dienu ievērošanu un citus pasākumus, kas padziļina izpratni par Latvijas vēsturi, valsts rašanos, valstiskuma atjaunošanu, tautas likteni, brīvības cīņām un valsts aizsardzību, veicina lepnumu par Latvijas valsti un cilvēkiem, popularizē cilvēku dzīves un darbības piemērus, kas apliecina pašreizējās un nesavtīgu darbu Latvijas labā, veicina piederību savai izglītības iestādei, novadam, pilsētai un informē par pilsoniskās līdzdalības iespējām.

Jaunsardzē daudzi jaunieši ir iepazinuši drosmīgas un pašreizējās rīcības piemērus, novērtējuši pacietības, disciplīnas un kārtības nozīmi, izkropuši savus talantus un ieguvuši pārliecību par sevi. Daļa kādreizējo jaunsargu turpmākajā dzīvē ir izvēlējušies darbu sabiedrības labā, kļūstot par karavīriem, policistiem, glābējiem u. c. Arī tie, kuri strādā citās profesijās, jūt aicinājumu aktīvi iesaistīties valsts attīstībā un brīvprātīgi palīdzēt citiem cilvēkiem, tostarp dienot Zemessardzē. Iezīmējas atšķirība starp jauniešiem, kuri nekad nav bijuši Jaunsardzē, un tiem, kuri

tajā ir aktīvi piedalījušies. Jaunsardze jauniešos ir attīstījusi tādu īpašību kopumu, kas ir svarīgs pilsoniskā patriotisma veidošanai un valsts kopējai ilgtermiņa attīstībai – tā ir spēja uzņemties atbildību un sadarboties ar citiem, mērķtiecība.²

Lai jaunais mācību priekšmets – VAM – jēgpilni turpinātu Jaunsardzē iesākto, nepieciešams noteikt abu šo izglītošanas aktivitāšu mērķus. Jaunsardzes un VAM turpmākā pēctecība un mijiedarbība atspoguļota 1. tabulā, kur redzams, ka Jaunsardzē īstenotā interešu izglītības programma papildinās pamatskolas obligāto mācību saturu. Jaunajā mācību saturā jau ir integrēti, piemēram, indivīda drošības jautājumi, kā arī kopumā jauno mācību saturu caurvij tādas prasmes kā kritiskā domāšana un problēmrisināšana, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība, digitālās prasmes u. c. Attiecīgi Jaunsardzē īstenotās interešu izglītības programmas saturs tiks pārskatīts un saskaņots ar to, ko skolēns apgūs skolā.

*tikai profesionālajā izglītībā

	Jaunsardze	Valsts aizsardzības mācība
Mērķis	Attīstīt dzīvei nepieciešamās iemaņas, kā arī veicināt pilsonisko apziņu un patriotismu	Veicināt pilsonisko apziņu un patriotismu, kā arī apgūt valsts aizsardzībai nepieciešamās iemaņas un prasmes
Attīstāmās kompetences	<ul style="list-style-type: none"> ➤ dzīvei mūsdienīgu sabiedrībā nepieciešamo iemaņu attīstīšana; ➤ patriotiskā audzināšana un pilsoniskās apziņas veidošana; ➤ veselīga dzīvesveida popularizēšana un fizisko spēju attīstīšana 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ patriotiskā audzināšana un pilsoniskās apziņas veidošana; ➤ līderības prasmju attīstīšana; ➤ veselīga dzīvesveida popularizēšana un fizisko spēju uzturēšana; ➤ valsts aizsardzībai nepieciešamo prasmju attīstīšana.

1. tabula. Jaunsardzē un VAM attīstāmās kompetences

Arī turpmāk viens no Jaunsardzes uzdevumiem būs popularizēt veselīgu dzīvesveidu un uzlabot bērnu un jauniešu fizisko sagatavotību un tāpat kā līdz šim prioritāte būs nodarbības brīvā dabā. Arī vidusskolā VAM nodarbībās ir iekļauti fizisko sagatavotību uzturoši elementi, bet to apguvei nav paredzētas atsevišķas nodarbības un jaunieša sasniegumi šajā aspektā netiks atsevišķi vērtēti. Dalība šajās nodarbībās jābūt pa spēkam ikvienam skolēnam.

Tiek prognozēts, ka Jaunsardze un VAM veicinās tādu patriotismu, kas izpaužas kā konkrēta rīcība, piemēram, piedalīšanās vēlēšanās, dalība nevalstiskajās organizācijās, likumu ievērošana, nodokļu maksāšana, valsts svētku godināšana u. c.

Vidusskolēni VAM veiks kopīgus uzdevumus, un tas veicinās skolēnu saliedētību. Jauniešiem, kas aktīvi piedalījušies Jaunsardzes nodarbībās un pasākumos, secīgi un sekmīgi apguvuši jaunsargu programmas saturu, plānots piedāvāt uzņemties lielāku atbildību VAM mācību stundās vidusskolā – pildīt jaunsargu instruktoru palīgu pienākumus, tādējādi attīstot viņos līderības prasmes.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, šī ziņojuma otrajā nodaļā parādīts risinājums Jaunsardzes izglītības kvalitātes uzlabošanai, kā arī noteikts VAM īstenošanas mehānisms un pakāpeniska

² Bērziņa, I. (2018). Patriotisms Latvijas jauniešu vidū un sabiedrībā. 25. lpp. https://www.naa.mil.lv/sites/naa/files/document/PETIJUMS_PATRIOTISMS.pdf
AiMzin_10052019.docx

jaunā mācību priekšmeta ieviešanas gaita. Trešajā nodaļā piedāvāts risinājums būtiskākajam, ar VAM ieviešanu saistītajam izaicinājumam, proti, VAM skolotāju – jaunsargu instruktoru nodrošināšanai. Ceturtajā nodaļā ierosināts izstrādāt jauno normatīvo regulējumu Jaunsardzes darbībai un VAM īstenošanai.

2. Jaunsardzes turpmākā darbība un valsts aizsardzības mācības ieviešana

2.1. Jaunsardzes kustības attīstības uzdevumi līdz 2027. gadam

Jaunsardzē arī turpmāk tiks īstenota interešu izglītības programma, tomēr tā tiks pilnībā pārskatīta. Līdz šim Jaunsardzē jau pastāvēja dalījums līmeņos, bet tas nebija tieši piesaistīts konkrētajai klasei, kurā mācās bērns, un bērna vecumam. Turpmāk **interesu izglītības programmas apguve Jaunsardzē tiks īstenota trijos līmeņos** atbilstoši bērnu un jauniešu vecumam un apgūtajām zināšanām un iemaņām, kā arī Jaunsardzē atsevišķi tiks izdalīts jaunsargu instruktoru palīga statuss³. Jaunsargu interešu izglītības programmas piesaiste noteiktai klašu grupai atvieglos mācību procesu, kā arī veicinās saliedētību.

Klašu grupa/ vecums	Jaunsargu interesu izglītības programma	Prasības	Sasniedzamais rezultāts	Nodarbību raksturojums, riski	Līgums ar bērna vecāku
5. – 6.klase (10 – 13 gadi)	1. līmeņa jaunsargu interešu izglītības programma	–	Attīstīta interese par aktīvu un veselīgu dzīves veidu (Jaunsardze – interesants piedzīvojums)	Zemas bīstamības nodarbības un atsevišķas paaugstinātas bīstamības* nodarbības	Jā
7. – 8.klase (12– 15 gadi)	Izlīdzināšanas programma – 1. līmeņa programmas apguve	–	Apgūtas noteiktas dzīvei mūsdienu modernajā sabiedrībā nepieciešamās prasmes. Uzturēta interese par aktīvu un veselīgu dzīves veidu. Attīstīts pilsoniskais patriotisms	Zemas bīstamības un paaugstinātas bīstamības* nodarbības, kā arī atsevišķas augstas bīstamības** nodarbības	Jā
	2. līmeņa jaunsargu interešu izglītības programma	Apgūta 1. līmeņa programma			
9.klase (14 – 16 gadi)	Izlīdzināšanas programma – 1. un 2. līmeņa programmas apguve	–	Attīstītas līderības iemaņas, lai veiktu jaunsargu instruktoru palīga pienākumus Uzturēta interese par aktīvu un veselīgu dzīves veidu.	Zemas bīstamības, paaugstinātas bīstamības* un augstas bīstamības** nodarbības	Jā
	3. līmeņa jaunsargu interešu izglītības programma	Apgūta 2. līmeņa programma			
1. kurss (tikai prof. izglītībā)	Speciāla programma jauniešiem, kuri agrāk nav darbojušies Jaunsardzē/ izlīdzināšanas programmas	–	Apgūtas noteiktas dzīvei mūsdienu modernajā sabiedrībā	Zemas, paaugstinātas* un augstas bīstamības** nodarbības	Jā

*piemēram, uzdevumi augstumā (līdz 5m) vai atklātā ūdenstilpnē, šaušana (ar pneimatiskajiem, paintbola, straiķbola ieročiem u.c.) u.c. uzdevum, kas novērtēti ar paaugstinātu risku

** piemēram, uzdevumi augstumā (augstāk kā 5m), šaušana u.c. uzdevumi, kas novērtēti ar augstu risku

2. tabula. Jaunsargu interešu izglītības programmas dalījums līmeņos

³ Jaunsargi, kuri sasnieguši vismaz 16 gadu vecumu, ir apguvuši jaunsargu interešu izglītības programmas trešo līmeni un pilda uzdevumus jaunsargu instruktora vadībā un uzraudzībā.

2.1.1. Jaunsardzes attīstības virziens: nodrošināt Jaunsardzē mūsdienām atbilstošu, jauno vispārējās izglītības saturu papildinošu un standartizētu mācību saturu

Lai nodrošinātu tūlītējus mācību kvalitātes uzlabojumus, ar 2019./2020. mācību gadu apmācība Jaunsardzē tiks īstenota pēc **vienota mācību plāna**, proti, tiks reglamentēts visu nodarbību saturs, nosakot katrā nodarbībā aplūkojamās tēmas. Apmācību Jaunsardzē īstenojot pēc vienota plāna, jaunsargu instruktoriem būs papildu iespēja kritiski izvērtēt jau pieejamos metodiskos materiālus un salīdzināt darba metodes ar kolēģiem – tas atvieglos darbu pie jaunās jaunsargu interešu izglītības programmas. Reglamentējot nodarbību saturu, uzlabosies arī nodarbību kontroles iespējas. Jau šobrīd aktuālais JC mācību procesa kontroles plāns paredz gan regulāras jaunsargu datubāzes ierakstu pārbaudes, gan nodarbību pārbaudes (vērtējot gan nodarbību vadīšanu un drošības nodrošināšanu, gan saturu).

Vienoto mācību plānu turpmākajos gados pakāpeniski nomainīs jaunā jaunsargu interešu izglītības programma. Lai sekmīgi īstenotu šo pāreju, Jaunsardzē ieviešama **izglītības kvalitātes sistēma**, kas paplašinās jau esošos kontroles mehānismus. Izglītības kvalitātes sistēmā izdalāms analīzes posms (mācību vajadzību un sasniedzamo rezultātu pārskatīšana), izglītības programmas izstrāde (mācību saturs un pieeju aktualizēšana, mācību plānu sastādīšana, resursu plānošana un organizatoriskie darbi), īstenošana, kā arī visaptveroša mācību rezultātu analīze.

Jau šogad, iesaistot arī citu institūciju – Izglītības un zinātnes ministrijas, Labklājības ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Veselības ministrijas u. c. – pārstāvjus, tiks noteikts jaunās jaunsargu interešu izglītības programmas ietvars – **noteikti sasniedzamie rezultāti katram jaunās programmas līmenim, kā arī izstrādāti tiem atbilstoši testi**. Būtiski, lai jaunsargu interešu izglītības programma ne tikai atbilstu bērna vecumam un interesēm, bet arī papildinātu jauno izglītības saturu pamatskolā ("īstā apmācība īstajā laikā").

Atbilstoši formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem turpmākajos gados izstrādājamas, īstenojamas un novērtējamas triju līmeņu interešu izglītības programmas (kā arī atbilstošas izlīdzināšanas programmas, lai tāpat kā līdz šim dotu iespēju Jaunsardzē iestāties arī, piemēram, 8. klases skolēnam, kurš iepriekš Jaunsardzē nav darbojies). Procesu plānots pilnībā noslēgt līdz 2024./2025. mācību gadam, kad visām vidējās izglītības iestādēm jāuzsāk VAM īstenošana.

Jaunās jaunsargu interešu izglītības ieviešanas grafiks atspoguļots 3. tabulā.

Mācību gads Programma	2019./2020.	2020./2021.		2021./2022.	2022./2023.	2023./2024.	2024./2025.
1. līmenis	Izstrādāta jauna programma	Uzsākta jaunās programmas īstenošana		Veikts programmas izvērtējums	Aktualizēta programma		
2. līmenis		Izstrādāta jauna programma		Uzsākta jaunās programmas īstenošana	Veikts programmas izvērtējums	Aktualizēta programma	
3. līmenis				Izstrādāta jauna programma	Uzsākta jaunās programmas īstenošana	Veikts programmas izvērtējums	Aktualizēta programma

3. tabula. Jaunās jaunsargu interešu izglītības programmas ieviešana

Jaunsargu interešu izglītības pamatprogrammā tāpat kā līdz šim tiks iekļautas tēmas, kas palīdz jauniešiem attīstīt fizisko sagatavotību, tomēr nav paredzēts izdalīt atsevišķas sporta nodarbības vai treniņus. Apmācību vietās, kur būs atbilstoši kvalificēti jaunsargu instruktori, plānots piedāvāt iespēju fizisko sagatavotību attīstīt papildu nodarbībā (šīs nodarbības vadīšana tiktu ieskaitīta jaunsargu instruktoru slodzē). Vienlaikus jaunieši tiek iedrošināti un motivēti savas spējas attīstīt un kārtot vispusīgās sagatavotības testus.

Līdzīgu principu plānots piemērots arī citām papildu nodarbībām, piemēram, Kiberjaunsardzes nodarbībām. Kiberjaunsardzes nodarbības tiktu piedāvātas paralēli jaunsargu interešu izglītības 2. līmeņa programmai (7. un 8. klašu skolēniem). Šie skolēni vēlāk varētu izvēlēties iegūt attiecīgu vidējo profesionālo izglītību (jau šobrīd Saldus tehnikums piedāvā kiberdrošības speciālista izglītības programmu) vai augstāko izglītību informāciju tehnoloģijas jomā ar specializāciju kiberdrošībā.

Jaunsardzes darbības turpmākā novērtējumā plānots izmantot jaunu rezultatīvo rādītāju – sekot līdzi statistiskai, cik jauniešu apgūst divus vai visus trīs jaunsargu interešu izglītības posmus. Plānots tiekties uz to, lai jaunsargu interešu izglītības programmas **2. līmeni apgūtu 75% no tiem bērniem un jauniešiem, kuri apguvuši 1. līmeni**. Atbilstoši šādam uzstādījumam arī mācību programmai jābūt vairāk sabalansētai, bērniem un jauniešiem saistošai visa mācību gada laikā. Līdzīgs mērķis ir arī panākt, lai **3. līmeni apgūtu 35% no tiem bērniem un jauniešiem, kuri apguvuši 2. līmeni**. Piemēram, ja 1. līmeni uzsāk apgūt 4000 bērni un jaunieši, tad attiecīgi 2. līmeni apgūst 3000, bet 3. līmeni – 1000 bērni un jaunieši. Līdz šim tieši nemainīgi augstas intereses saglabāšana par Jaunsardzi ir bijis izaicinājums. To iespējams mainīt, tikai nodrošinot interesantas nodarbības, kas citur nav pieejamas un kurās māca dzīvīgas prasmes.

Ņemot vērā, ka pēc Jaunsardzes programmas apguves jaunsargi vidusskolās apgūs VAM, tiek plānots trešo jaunsargu interešu izglītības programmas līmeni apguvušos jauniešus iesaistīt VAM mācību procesā kā brīvprātīgus jaunsargu instruktoru palīgus.

2.1.2. Jaunsardzes attīstības virziens: nodrošināt jaunsargu instruktoru kvalifikācijas paaugstināšanu

Otrs būtisks aspekts izglītības kvalitātes paaugstināšanai Jaunsardzē ir jaunsargu instruktoru kvalifikācija, kā arī nepieciešamība atbalstīt un novērtēt radošumu un inovatīvus risinājumus jaunsargu apmācībā (piemēram, jaunsargu aktīva iesaistīšanās dažādos sociālos projektos vietējās pašvaldībās u. c.).

Īpaša uzmanība pēdējos gados ir pievērsta tieši militāro zināšanu un prasmju uzturēšanai. Sadarbībā ar Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem (turpmāk – NBS) tiek mērķtiecīgi organizēta jaunsargu instruktoru apmācība. Plānots, ka nākotnē jaunsargu instruktori vadīs gan VAM, gan Jaunsardzes nodarbības, tādēļ šī ziņojuma trešajā nodaļā minētās prasības ir attiecināmas uz visiem jaunsargu instruktoriem, lai pakāpeniski un plānveidīgi nodrošinātu to, ka ikviens jaunsargu instruktors ir tiesīgs veikt pedagoģisko darbu ne tikai interešu izglītībā, bet arī vispārējā izglītībā, ir ieguvis noteiktu militāro izglītību, kā arī apguvis specifiski Jaunsardzes un VAM nodarbību īstenošanai nepieciešamās zināšanas un prasmes.

Jaunsargu instruktoru apmācība plānojama un īstenojama tā, lai līdz 2024./2025. mācību gadam būtu sagatavoti līdz 250 jaunsargu instruktori, kuri var pasniegt gan VAM, gan Jaunsardzes nodarbības.

2.1.3. Jaunsardzes attīstības virziens: Jaunsardzes pieejamības un atvērtības saglabāšana

Kā galvenais mērķis 2015. gada 10. martā Ministru kabineta atbalstītajā informatīvajā ziņojumā par Jaunsardzes attīstību 2015.–2024. gadam tika izvirzīta jaunsargu skaita palielināšana. Tika noteikts, ka, sākot ar 2020. gadu, jaunsargu skaitam jātuvojas 16 000. JC arī ir tiecies īstenot šo mērķi, un jaunsargu skaits, salīdzinot ar 2014. gadu, ir pieaudzis par vairāk nekā 1000 jauniešiem, tomēr 2018. gadam izvirzīto mērķi, kas paredz jaunsargu skaitu kāpināt līdz 11 500 jaunsargiem, nav izdevies sasniegt, ņemot vērā kopējās Latvijas reģionālās attīstības tendences un demogrāfiju.

Turpmākajos gados ir jāsaglabā mērķis jaunsargu skaitu noturēt esošajā līmenī, proti, 8000 jaunsargi. Lai nodrošinātu interešu izglītības kvalitātes paaugstināšanu, JC šobrīd

samazinājis jaunsargu instruktoru slodzi. Ja līdz šim jaunsargu instruktoram bija jānokomplektē 10 jaunsargu grupas, tad tagad nodarbības jānodrošina 8 grupām.

Līdz ar jaunsargu uzskaites uzlabošanu un esošo nodarbību kontroles pastiprināšanu, par kustībā iesaistītajiem dalībniekiem uzskaitāmi tikai tie jaunieši, kuri regulāri apmeklē nodarbības. Mācību grupas sadarbībā ar pašvaldībām jākoncentrē novadu centru skolās, tādējādi nodrošinot infrastruktūras un mācībspēku centralizāciju, taču vienlaikus saglabājot uzstādījumu par Jaunsardzes pārstāvniecību ikvienā Latvijas novadā.

Aizsardzības ministrija piekrīt Valsts kontroles norādēm par nepieciešamību stiprināt Jaunsardzi tajos novados, kur ir lielāks bērnu īpatsvars. Ar 2018. gadu JC izveidota jauna struktūrvienība, kuras atbildībā ir Rīgas reģiona Jaunsardzes vienības – Rīgā, Jūrmalā, Siguldā, Ādažos, Mārupē u. c., kur bērnu īpatsvars ir augsts. Mērķis ir panākt vienmērīgu jaunsargu skaita sadalījumu pa novadiem.

Izdevumu pozīcijas	2019.*	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
Personāla izmaksas	2999627	2999627	2999627	2999627	2999627	2999627	2999627	2999627	2999627
Jaunsardzes mācību procesa MTL nodrošinājums un pakalpojumu izmaksas	4510215	3826053	3851553	3851553	3851553	3851553	3851553	3851553	3851553
KOPĀ	7 509 842	6 825 680	6 851 180	6 851 180	6 851 180	6 851 180	6 851 180	6 851 180	6 851 180

*saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2019. gadam"

4. tabula. Jaunsardzes darbībai nepieciešamie finanšu līdzekļi

Jaunsardzes attīstības mērķi un rezultatīvie rādītāji līdz 2027. gadam pievienoti informatīvā ziņojuma 1. pielikumā.

2.2. Valsts aizsardzības mācības ieviešana un tam nepieciešamie finanšu līdzekļi

Izpildot Saeimas izvirzīto uzdevumu, jau šajā mācību gadā VAM kā **pilotprojekts** tiek īstenota 13 skolās. Tā kā VAM ieviešanai netika piešķirti papildu finanšu līdzekļi, pilotprojekta izmaksas šobrīd tiek segtas no JC piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem.

Divu mācību gadu laikā paredzētas kopumā 144 mācību stundas jeb viena pilna mācību diena (8 mācību stundas) katru mēnesi 10. un 11. klasē (vai 2. un 3. kursā). Lai sasniegtu šim mācību priekšmetam izvirzītos mērķus, VAM saturu šobrīd veido četras komponentes: valstiskā audzināšana, līderības un saliedētības attīstīšana, valsts aizsardzības prasmju apguve, kā arī veselīga dzīvesveida veicināšana un fiziskās sagatavotības uzturēšana, kas integrēta pārējās trijās komponentēs.

VAM pasniedz JC personāls – jaunsargu instruktori. Lai nodrošinātu, ka mācību stundās ikvienā skolā tiek apgūts identisks saturs, jaunsargu instruktori tiek nodrošināti ar standartizētiem mācību metodiskajiem līdzekļiem (nodarbību plāni, prezentācijas). Optimālais izglītojamo skolēnu skaits grupā vienam jaunsargu instruktoram ir 10–15. Nākotnē jaunsargu instruktoriem atbalstu sniegs jaunsargu instruktoru palīgi – jaunieši, kuri pamatskolā aktīvi darbojušies Jaunsardzē, apguvuši jaunsargu interešu izglītības programmas trešo līmeni un izteikuši vēlmi jaunsargu instruktora vadībā un uzraudzībā pildīt noteiktus uzdevumus (papildus VAM apguvei).

VAM mācību procesā plānots izmantot jau esošo skolu infrastruktūru, tas ir – skolai jānodrošina mācību klase un apsildāma noliktava⁴ VAM mācību līdzekļu uzglabāšanai, kā arī pieeja sporta laukumam un citai sporta nodarbību infrastruktūrai ārpus skolas telpām, ja tāda skolai ir. Šobrīd plānots, ka no kopumā 18 mācību dienām pilnībā ārpus mācību telpām tiks organizētas piecas. Šajās dienās paredzēta arī skolēnu ēdināšana ārpus skolas. Pārējās mācību dienās izglītojamie daļēji mācīsies klasēs, daļēji – ārpus skolas.

Profesionālās izglītības iestādēs VAM tiks apgūta 2. un 3. kursā. 4. kursā tiks meklētas iespējas nodrošināt arī iegūstamajai specialitātei atbilstošu mācību praksi NBS, lai prakses laikā izglītojamie mācītos un pilnveidotu arī tādas iemaņas kā spēja strādāt komandā, saskarsmes prasmes, kā arī izprastu drošības noteikumu ievērošanas nozīmi. Šobrīd NBS sevišķi svarīgi ir piesaistīt, piemēram, automehāniķus, pavārus, apgādes speciālistus u. c.

Vispārējā vidējā izglītībā jauno izglītības saturu plānots ieviest pakāpeniski, sākot ar 10. klasi 2020./2021. mācību gadā. Šobrīd paredzēts, ka VAM izglītības saturā sākotnēji tiks iekļauts kā specializēts kurss, bet ar 2024. gadu – kā obligāts pamatkurss. Līdz 2024./2025. mācību gadam skolēnu izvēle apgūt VAM būs brīvprātīga un īstenojama saskaņā ar aktualizēto mācību priekšmeta standartu⁵. Skolai, kura VAM iekļaus savā vispārējās vidējās izglītības programmā, nepieciešams Aizsardzības ministrijas un JC atzinums par iespēju īstenot VAM, ja tai ir atbilstošs metodiskais un materiāltehniskais nodrošinājums un pedagogiem ir normatīvajos aktos noteiktā atbilstošā izglītība. Katru gadu tiks kāpināts VAM izglītojamo grupu skaits un pieaugs to skolu skaits, kurās var apgūt VAM. Izglītojamo grupu skaita pieaugums ir atkarīgs ne tikai no sagatavoto VAM skolotāju skaita, bet arī no tā, cik sekmīgi VAM tiks īstenots pilotprojekta ietvaros, kā arī kopējām izmaiņām izglītības jomā, it īpaši – skolu skaita un tīklojuma izmaiņām. 2021. gadā Aizsardzības ministrija sagatavos ziņojumu par VAM ieviešanu, kur attiecīgi pēc nepieciešamības precīzēs prognozes.

Mācību gads		2019./2020.	2020./2021.	2021./2022.	2022./2023.	2023./2024.	2024./2025.
Kopā kvalificēti VAM skolotāji (šobrīd ~55 jaunsargu instruktori)		75	95	115	160	205	250
Grupu skaits vienam VAM skolotājam		<1	1-2	2-5	3-6	7-9	10
Kopējais VAM grupu skaits	14	50	150	500	800	1640	2500
Kopējais izglītojamo skaits (~12 skolēni grupā)	170	600	1 800	6 000	9 600	19 680	30 000

5. tabula. Valsts aizsardzības mācībā izglītojamo skaita prognoze

Ir veikti provizoriski aprēķini par turpmākos gados VAM īstenošanai mācību gada laikā nepieciešamo finansējumu. Paredzams, ka **viena izglītojamā izmaksas abos mācību gados būs 145 EUR**. Detalizēts aprēķins pievienots informatīvā ziņojuma 3. pielikumā.

Ja VAM izglītojamo skaits pieaug atbilstoši 5. tabulā plānotajam, VAM īstenošanai mācību gada ietvaros nepieciešamie finanšu līdzekļi atspoguļoti 6. tabulā.

⁴ Vēlamā platība ir 20 kvadrātmetri, vēlamā temperatūra apkures sezonā 18°C.

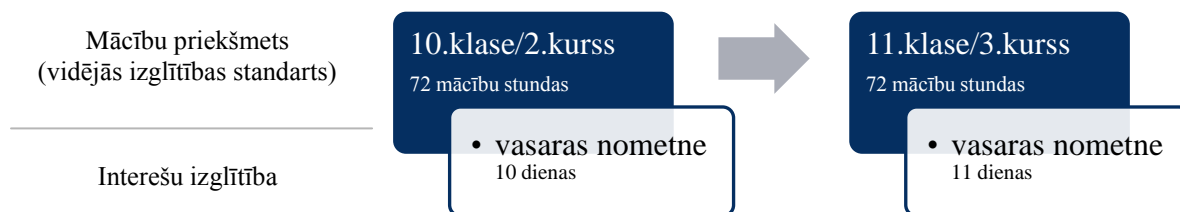
⁵ Valsts aizsardzības mācības (vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta) standarts pieejams Valsts izglītības satura centra mājaslapā https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/standarti/valsts_aizsardz_maciba.pdf

Mācību gads	2018./ 2019.	2019./ 2020.	2020./ 2021.	2021./ 2022.	2022./ 2023.	2023./ 2024.	2024./ 2025.	Prognose*
Izglītojamie kopā, skaits	170	600	1 800	6 000	9 600	19 680	30 000	34 000
– t.sk.10.klasē	170	430	1 370	4 630	4 970	14 710	15 290	16 000
– t.sk.11.klasē	0	170	430	1 370	4 630	4 970	14 710	16 000
Izmaksas apmācībai 10. klasē, EUR	–	25 370	80 830	273 170	293 230	867 890	902 110	944 000
Izmaksas apmācībai 11. klasē, EUR	–	14 620	36 980	117 820	398 180	427 420	1 265 060	1 376 000
Kopā, EUR	–	39 990	117 810	390 990	691 410	1 295 310	2 167 170	2 320 000

*ja izglītojamo skaits 10. un 11.klasē sadalīts vienādi

6. tabula. Valsts aizsardzības mācības izmaksas mācību gada laikā

Papildus mācību stundām mācību gada laikā skolēniem būs iespēja **brīvprātīgi** piedalīties **divās** praktisko iemaņu nometnēs – vasarā pēc 10. klases (2. kursa) un vasarā pēc 11. klases (3. kursa).

1. attēls. Valsts aizsardzības mācības īstenošana mācību gada laikā un vasarā

Praktiskās nometnes atšķirsies ar izglītības saturu, proti, tajās tiks organizētas nodarbības, kuras mācību gada laikā skolas telpās un skolas apkaimē nav iespējams īstenot neatbilstošas infrastruktūras dēļ. Nometnē jaunieši varēs apgūt lauka kaujas iemaņas, šaušanu ar mazkalibra un trieciensauteni, pilnvērtīgi iepazīties ar karavīra ekipējumu u. c. Atbilstoši šajās nometnēs īstenojami papildu drošības pasākumi. Nometnes tiks īstenotas kā interešu izglītība.

Nometņu dalībniekiem tiks izvirzītas noteiktas prasības. Obligāts priekšnoteikums dalībai šajās nometnēs būs sekmīga VAM mācību satura apguve mācību gada laikā, kā arī jaunsargu instruktora ieteikums dalībai nometnē. Sākot ar 2020. gadu, lai piedalītos nometnē, būs jāuzvar konkursā, jo nometnēs piedalīsies tie, kuri mācību gada laikā saņems labāko vērtējumu.

Nometnēs skolēniem būs intensīvs mācību režīms un fiziskā slodze, tādēļ nepieciešams izvērtēt un, ja nepieciešams, noteikt pirms dalības nometnē iesniedzamo informācijas apjomu arī par bērna veselības stāvokli. Ar izglītojamā vecāku vai aizbildni (vai pašu izglītojamo, ja sasniegta pilngadība) pirms iesaistīšanās nometnē tiks noslēgts līgums par dalību nometnē. Nometnēs izglītojamie nēsās formas tērpu.

Nometņu organizēšanas provizorisko izdevumu aprēķinā ir izmantoti dati par līdzīga apmēra jaunsargu nometņu izmaksām (sk. informatīvā ziņojuma 4. pielikumu).

Mācību gads	2018./ 2019.	2019./ 2020.	2020./ 2021.	2021./ 2022.	2022./ 2023.	2023./ 2024.	2024./ 2025.	2025./ 2026.	2025./ 2026.
Nometnes pēc 10.klases, skaits	1	2	2	6	10	10	10	10*	10*
Nometnes pēc 11.klases, skaits	0	1	2	2	6	10	10	10	10*
Izmaksas 10.klašu nometnēm, EUR	80 000	160 000	160 000	480 000	800 000	800 000	800 000	1 200 000	1 200 000
Izmaksas 11.klašu nometnēm, EUR	–	85 000	170 000	170 000	510 000	850 000	850 000	850 000	1 275 000
Formas tērpi nometņu dalībniekiem (100 jauni formas tērpi, viena formas tērpa izmaksas 612 EUR)	61 200	61 200	61 200	61 200	61 200	61 200	61 200	61 200	61 200
Kopā, EUR	141 200	306 200	391 200	711 200	1 371 200	1 711 200	1 711 200	2 111 200	2 536 200

* izglītojamo skaitu vienā nometnē plānots pakāpeniski palielināt no 100 līdz 150 un vairāk

7. tabula. Valsts aizsardzības mācības nometņu organizēšanas izmaksu prognoze

Nometņu norisei ir nepieciešamas mācību telpas, telpas nometnes dalībnieku un JC personāla izmitināšanai, šautuve un mežains apvidus, tādēļ nometnes plānots organizēt vietās, kur ir plānota NBS infrastruktūras, t. sk. šautuvju, attīstība. Kopumā šādas vietas nākotnē būs piecas – Rīgā un pa vienai katrā Latvijas reģionā. Ik vasaru šajās vietās ar NBS atbalstu⁶ tiks organizētas četras nometnes – divas praktisko iemaņu nometnes pēc 10. klases (2. kursa) un divas praktisko iemaņu nometnes pēc 11. klases (3. kursa). Vienā nometnē varēs apmācīt 90 – 100 jauniešu, tātad kopējais ik vasaru izglītojamo jauniešu skaits sasniegs 2000. Nometņu skaitu līdz ar NBS infrastruktūras attīstību plānots pakāpeniski palielināt, tāpat pēc 2024. gada paredzēts palielināt arī nometņu kapacitāti, lai vienlaikus nometnē varētu apmācīt līdz 150 jauniešiem. Attiecīgi tad kopējais izglītojamo skaits ik vasaru sasniegs 3000.

Tie jaunieši, kuri piedalīsies abās praktisko iemaņu nometnēs, būs apguvuši apmācību, kas ekvivalenta NBS īstenotajam militārās pamatapmācības pirmajam posmam (ik gadu 1000 jaunieši, palielinot nometņu kapacitāti – līdz 1500). Otrās nometnes noslēgumā izglītojamie saņems sertifikātu, kas dos tiesības ar atvieglotiem nosacījumiem pretendēt uz studijām Latvijas Nacionālajā aizsardzības akadēmijā, kā arī Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžās. Viņi varēs bez papildu apmācības uzsākt dienestu Zemessardzē, kā arī brīvprātīgi dot zvērestu un kļūt par rezerves karavīriem.

Nometņu organizēšanai būs vajadzīgs arī papildu administratīvais personāls. Šobrīd plānots izveidot jaunas amatu vietas sabiedrisko attiecību funkciju, izglītības procesu psiholoģiski un garīgi atbalstošas vides un administratīvās kapacitātes nodrošināšanai – grāmatvedības funkcijas nodrošināšanai, nodrošinājuma funkciju izpildei, kā arī juridisko un datu aizsardzības jautājumu risināšanai. Attiecīgi 2020. gadā (apmācība divās nometnēs – gan pēc 10. klases, gan 11. klases) papildus nepieciešams izveidot kopā 7 štata vietas. Aprēķins jauno štata vietu izveidei iekļauts informatīvā ziņojuma 5. pielikumā.

⁶ Vienas nometnes organizēšanai nepieciešama līdz pat 35 jaunsargu instruktoru⁶ iesaiste, tādēļ plānots nometnes īstenošanā pēc iespējas iesaistīt arī zemessargus un profesionālā dienesta karavīrus.

3. Valsts aizsardzības mācības skolotāju sagatavošana

Lai ieviestu VAM Latvijas izglītības iestādēs, lielākais izaicinājums šī priekšmeta pasniegšanai ir pedagogu sagatavošana. Turpmākajos gados izglītības iestādes, kuras vēlēsies īstenot VAM, šī priekšmeta mācīšanai pieteiksies brīvprātīgi. VAM tiks mācīta izglītības iestādēs, kurās JC varēs nodrošināt attiecīgu kvalifikāciju ieguvušus skolotājus – jaunsargu instruktorus – un skola varēs pielāgot mācību plānu VAM pasniegšanai un nodrošināt nepieciešamo infrastruktūru.

Šobrīd vispārīzglītojošo skolu 10. un 11. klasē un profesionālās izglītības iestādēs kopā mācās 29 000–34 000 skolēni (ja nākotnē vidējā izglītība tiktu ieviesta kā obligāta, kopējais izglītojamo skaits varētu sasniegt 42 000). Viens jaunsargu instruktors mēnesī var mācīt 120 skolēnus (12 izglītojamie grupā x 10 grupas), un tas nozīmē, ka tikai VAM pasniegšanai visās vidējās izglītības iestādēs no 2024./2025. mācību gada nepieciešami **ap 250 VAM skolotāju**. Lai nodrošinātu gan VAM pasniegšanu, gan Jaunsardzes darbību, kopējais jaunsargu instruktoru skaits var sasniegt aptuveni 350.

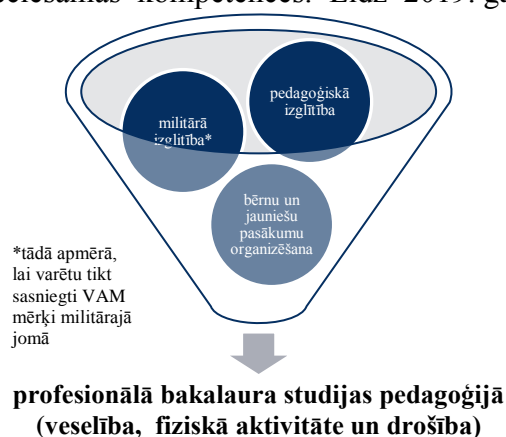
Papildu štata vietu pieaugums VAM pasniegšanai parādīts 5. pielikumā. Tā kā VAM apguve līdz 2024./2025. gadam ir brīvprātīga, šobrīd nevar precīzi prognozēt izglītojamo skaita pieauguma tempus, attiecīgi arī papildu štata vietu pieprasījums var tikt precizēts 2021. gadā, Aizsardzības ministrijai sagatavojot ziņojumu par VAM ieviešanas progresu.

VAM skolotājiem ir izvirzītas šādas prasības – **augstākā izglītība** (vēlams pedagoģijā veselības un fizisko aktivitāšu jomā), **kas ietver zināšanas un prasmes veselīga dzīvesveida veicināšanā, atbilstoša militārā sagatavotība, kā arī bērnu un jauniešu pasākumu organizēšanai nepieciešamās kompetences** (t. sk. attiecībā uz drošības prasību ievērošanu).

VAM skolotāji tiks sagatavoti un piesaistīti divos veidos:

- sedzot mācību izdevumus par augstākās izglītības ieguvi esošajiem jaunsargu instruktoriem atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 16. oktobra noteikumiem Nr. 632 "Kārtība, kādā jaunsargu instruktoram kompensē mācību izdevumus, un šo izdevumu kompensēšanas un atmaksāšanas noteikumi";
- pieņemot darbā sporta skolotāju sagatavošanas programmas absolventus, kuri studiju programmas ietvaros apguvuši VAM skolotājam nepieciešamās kompetences.

Kontekstā ar jaunas skolotāju izglītības sistēmas ieviešanu Latvijā,⁷ Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija (turpmāk – LSPA) ir apņēmusies jaunajā sporta skolotāju augstākās izglītības saturā integrēt arī VAM pasniegšanai nepieciešamās kompetences. Līdz 2019. gada 1. septembrim sadarbībā ar AM tiks izveidota un licencēta jauna studiju programma "Veselība, fiziskā aktivitāte un drošība". Tā tiks veidota pēc moduļu principa, un tajā tiks iekļauts specifisks modulis "Valsts aizsardzības mācība". Pabeidzot šo programmu, tiks iegūta skolotāja kvalifikācija un persona būs sagatavota pasniegt gan sporta nodarbības, gan valsts aizsardzības mācību. Programmā paredzētās militārās zināšanas un iemaņas studenti apgūs sadarbībā ar NBS – militārās izglītības apmācību centros Alūksnē un Cēsīs, bet, ja nepieciešams, izmantojot arī Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas atbalstu. Militārās sagatavotības līmenis pēc šādas programmas pabeigšanas varētu būt tāds, kas ļauj studentiem uzsākt dienestu Zemessardzē vai ieskaitīt viņus rezervē kā rezerves karavīrus, ja persona atbilst visiem pārējiem kritērijiem un izsaka šādu vēlmi.

⁷ Informatīvais ziņojums "Priekšlikumi konceptuāli jaunas kompetencēs balstītas izglītības prasībām atbilstošas skolotāju izglītības nodrošināšanai Latvijā", kas izskatīts un atbalstīts Ministru kabinetā 2018. gada 9. februārī
AiMzin_10052019.docx

Nākotnē valsts aizsardzības mācības skolotāja kvalifikācijas ieguve var tikt iekļauta arī citu augstskolu īstenotajās sporta skolotāju sagatavošanas studiju programmās. VAM skolotāja kvalifikācijas ieguves iekļaušana citu augstskolu īstenotajās sporta skolotāju sagatavošanas programmās ir iespējama tad, ja augstskola apliecina, ka tai ir pietiekama kapacitāte VAM skolotāju sagatavošanai un darba tirgus prognozes norāda, ka VAM skolotāju sagatavošanu nepieciešams īstenot citu augstskolu sporta skolotāju sagatavošanas studiju programmās.

4. Jauna normatīvā regulējuma nepieciešamība

Šobrīd jaunatnes izglītošanu valsts aizsardzības jomā regulē Militārā dienesta likums. Šī likuma 17.¹ pantā noteikts, ka Jaunsardze ir brīvprātīga kustība, kuras ietvaros bērni un jaunieši apgūst aizsardzības ministra noteiktu interešu izglītības programmu. Par daļību Jaunsardzē ar bērna vecāku vai pašu jauniešu, ja viņš sasniedzis 18 gadu vecumu, tiek noslēgts līgums. Tā kā Militārā dienesta likuma mērķis ir nodrošināt vienotu militārā dienesta gaitu NBS, bet Jaunsardze nav NBS sastāvdaļa un jauniešiem pēc jaunsargu programmas apguves nav pienākuma pildīt dienestu, **bērnu un jauniešu izglītošana valsts aizsardzības jomā būtu regulējama atsevišķā normatīvajā aktā.** Uz to norādījusi arī Valsts kontrole, kas ierosinājusi izvērtēt speciāla Jaunsardzes normatīvā regulējuma izstrādi.

Jaunajam normatīvajam regulējumam jā satur normas, kas šobrīd jau iekļautas Militārā dienesta likuma 17.¹ pantā (t.sk. par formas tērpiem, apģādi u.c.), kā arī tajā nosakāmi Jaunsardzes mērķi, Jaunsardzes atribūtika, uzņemšana un izslēgšana no Jaunsardzes, jaunsargu pienākumi un tiesības. Izdodot jaunu likumu, paredzēts noteikt, ka, sasniedzot noteiktu sagatavotību, jaunsargs var kļūt par **jaunsargu instruktora palīgu** un piedalīties apmācības īstenošanā, palīdzot jaunsargu instruktoram.

Jaunajā likumā jānoteic, ka par jaunsargu instruktoru var būt tikai Latvijas Republikas pilsonis, kas atbilst noteiktām veselības un fiziskās sagatavotības, profesionālās kvalifikācijas un citām prasībām.

Ņemot vērā Jaunsardzē īstenoto nodarbību raksturu (militāras ievirzes, sporta un citas paaugstinātas intensitātes nodarbības), nepieciešams arī **specifisks regulējums šīs interešu izglītības programmas īstenošanai**, nosakot, ka aizsardzības ministra noteiktais programmas saturs tiek apgūts secīgi (programmu veido trīs sarežģītības līmeņi), ņemot vērā jaunsarga iepriekšējo sagatavotību un vecumu, ka Jaunsardzes nodarbībās tiek ievēroti aizsardzības ministra izdotie drošības noteikumi, kas paredz noteiktus papildu drošības pasākumus, piemēram, šaušanas nodarbībās. Atšķirīga kārtība nosakāma arī **nometņu organizēšanai**, ņemot vērā, piemēram, to, ka jaunsargi jau mācību gadā sākumā iesnieguši JC izziņu par veselības stāvokli.

Jaunajā tiesiskajā regulējumā nosakāms ne tikai Jaunsardzes darbības regulējums, bet arī regulējums, kā tiek īstenota VAM, nosakot VAM mērķus, VAM īstenošanā iesaistīto institūciju kompetenci un citus VAM īstenošanai būtiskus jautājumus: VAM skolotāju – jaunsargu instruktoru statusu un viņiem izvirzītās prasības, jaunsargu instruktoru palīgu pienākumus un tiesības VAM nodarbībās, apmācības nodrošinājumu ar materiāltehniskajiem līdzekļiem un NBS atbalstu VAM īstenošanai. Tāpat kā jaunsargu nometņu, arī VAM praktisko iemaņu organizēšanas un darbības kārtība būtu jānosaka aizsardzības ministram. Pirms daļības nometnē ar izglītojamo vai viņa vecāku tiek noslēgts līgums. Gadījumā, ja izglītojamais VAM nometnē gūst traumu, ar to saistītos ārstēšanās izdevumus jāsedz JC.

Šobrīd JC ar visām pašvaldībām, kurās darbojas Jaunsardze, ir noslēgtas vienošanās par sadarbību, kas paredz, piemēram, izglītības iestāžu telpu un infrastruktūras bezatlīdzības lietošanu. Sagatavojot jauno likumprojektu, jāvērtē iespēja sadarbības principus un **pašvaldību iesaisti** un atbalstu gan Jaunsardzei, gan VAM īstenošanai noregulēt šajā normatīvajā aktā.

5. Priekšlikumi turpmāk veicamajām darbībām

Aizsardzības ministrijas piedāvātais risinājums paredz turpmāk bērnu un jauniešu valstiskuma un piederības sajūtu attīstīt divos līdzās pastāvošos un savstarpēji papildinošos formātos – Jaunsardzes kustībā (interesu izglītība) un VAM (mācību priekšmets).

VAM ieviešana ienesīs pārmaiņas Jaunsardzes darbībā. Jaunsardzē īstenotā jaunsargu interešu izglītības programma arī turpmāk sniegs iespēju bērniem pēc mācību stundām un brīvdienās piedalīties aizraujošās nodarbībās, tomēr turpmāk Jaunsardzes galvenā mērķauditorija būs pamatskolas skolēni (no 5. līdz 9. klasei). Apmācības Jaunsardzē turpmāk tiks vairāk sistematizētas un jaunsargu programma iedalīta līmeņos, tādējādi nodrošinot bērna vecumposmam atbilstošas nodarbības. Atbilstoši aktualizētajiem Jaunsardzes mērķiem nepieciešams pilnībā pārskatīt jaunsargu interešu izglītības programmu.

Lai izpildītu Saeimas 2018. gada 7. jūnijā pieņemto lēmumu "Par valsts aizsardzības mācības iekļaušanu valsts vidējās izglītības standartā" un pakāpeniski visās vidējās izglītības iestādēs ieviestu jauno mācību priekšmetu, nepieciešams **iekļaut VAM sasniedzamos rezultātus jaunajā vispārējās vidējās izglītības standartā un atbalstīt ziņojumā iekļauto VAM ieviešanas mehānismu**, kas paredz Saeimas uzstādīto mērķi sasniegt 2024. gadā, proti, nodrošināt, ka VAM ir apgūstama ikvienā vidējās izglītības iestādē kā obligātais mācību priekšmets. Papildus tam tiks nodrošināts, ka ik gadu labākie un mērķtiecīgākie jaunieši VAM praktiskajās nometnēs būs apguvuši apmācību, kas ir ekvivalenta NBS īstenotajam militārās pamatapmācības pirmajam līmenim.

Lai plānotajā kārtībā ieviestu VAM, nepieciešams **turpināt atbalstīt jaunsargu instruktoru izglītības iegūšanu**, kompensējot mācību izdevumus par augstākās pedagoģiskās izglītības iegūvi, kā arī nodrošināt ilgtermiņa risinājumu šī priekšmeta skolotāju izglītības īstenošanai.

VAM ieviešanai nepieciešamie finanšu līdzekļi:

Gads	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
Personāla atalgojums gadā	0	314 069	688 926	1 377 852	2 320 059	3 231 873	3 687 780	3 687 780	3 687 780
MTL un pakalpojumi mācību procesa nodrošināšanai*	212 690	504 610	884 290	1 557 260	2 824 210	4 023 170	4 106 200	4 481 000	4 481 000
Kopā:	212 690	818 679	1 573 216	2 935 112	5 144 269	7 255 043	7 793 980	8 168 780	8 168 780

8. tabula. Kopējais valsts aizsardzības mācībai nepieciešamais finansējums

Šobrīd Aizsardzības ministrijas budžetā šādi finanšu līdzekļi nav plānoti. Pozitīva lēmuma gadījumā līdzekļi VAM ieviešanai tiks rasti Aizsardzības ministrijas budžeta ietvaros, 2019. gadā pārdalot nepieciešamo finansējumu no budžeta apakšprogrammas 22.12.00 "Nacionālo bruņoto spēku uzturēšana", bet 2020. gadā un 2021. gadā pārdalot finansējumu no ilgtermiņa saistību pasākumiem "Nacionālo bruņoto spēku ilgtermiņa līgumi" jau piešķirtajiem finanšu līdzekļiem.

Nepieciešams atbalstīt arī izteikto priekšlikumu – **bērnu un jauniešu izglītošanu valsts aizsardzības jomā regulēt atsevišķā normatīvajā aktā.**

Ministru prezidenta biedrs, aizsardzības ministrs

Artis Pabriks